

Гоц-Яковлєва О. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

e-mail: o_gots@ukr.net

НЕОБХІДНІСТЬ АДАПТАЦІЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Пенсійна система – це сфера, що стало потребує змін, які б враховували демографічні та економічні виклики та забезпечували соціальний захист пенсіонерів. Зараз в Україні війна і це стане додатковим викликом для пенсійної системи з кількох причин. По-перше, зростання числа пенсіонерів, оскільки воєнні дії призводять до збільшення кількості людей, які потребують пенсійного забезпечення через втрату працездатності або інвалідність. По-друге, воєнні дії призводять до зниження економічної активності країни, що може вплинути на фінансові ресурси, які призначалися б для пенсійного забезпечення. По-третє, після війни знадобиться збільшена соціальна підтримка для ветеранів та членів їх сімей, що буде додатковим фінансовим обтяженням для пенсійної системи. І, головне, на війні гинуть люди працездатного віку, які в інших умовах продовжували б працювати та сплачувати внески до пенсійного фонду. Але наявні обставини призводять до зменшення кількості працездатного населення та, відповідно, зменшення внесків до пенсійного фонду, що обумовлює додатковий тиск на пенсійну систему.

Отже, для забезпечення стабільності та ефективності пенсійної системи в нашій країні необхідно вже зараз вживати невідкладних заходів.

Для кращого розуміння можливих шляхів реформування пенсійної системи України можна звернутися до досвіду країн, близьких нам географічно та культурно – Польщі й Словаччини. Обидві ці країни пройшли складний шлях трансформації після розпаду комуністичного режиму та внесли певні зміни у свої пенсійні системи з метою адаптації до

нових умов. Враховуючи це, вивчення їхнього досвіду може надати корисні ідеї та стратегії для удосконалення пенсійного забезпечення в Україні в умовах війни та після неї.

І Україна, і Польща, і Словаччина мають трирівневу пенсійну систему, але з деякими відмінностями.

В Україні структура пенсійної системи включає в себе: перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення [1]. Але слід зазначити, що ні другий, ні третій рівень в нашій країні «не працюють», тож весь тягар пенсійного забезпечення досі лежить лише на солідарній системі.

Пенсійна система в Словацькій Республіці також базується на трьох рівнях: перший рівень – обов'язкове пенсійне страхування [2], другий рівень – пенсійні накопичення за віком [3] і третій рівень – додаткові пенсійні накопичення [4]. Перший і другий (у разі вступу до нього) рівні становлять обов'язкову базову пенсійну систему, третій рівень є додатковим і необов'язковим. Тобто внески до пенсійної системи поділяються на обов'язкові та добровільні. Обов'язкові внески – це внески до I рівня, який адмініструється Компанією соціального страхування та до II рівня, яким керують компанії з управління пенсійним забезпеченням

(DSS). Одним із варіантів збереження досягнутого рівня життя у працездатному віці та під час виходу на пенсію є добровільний вступ до III рівня, яким керують компанії додаткового пенсійного забезпечення та вносять внески у формі накопичень додаткової пенсії.

Пенсійна система Польщі є однією із найбільш ефективних у Європі. Вона також складається з трьох рівнів: перший – інститут соціального страхування (ZUS); другий – відкритий пенсійний фонд (OFE); третій – індивідуальний пенсійний рахунок (IKE), який на відміну від перших двох є добровільним [5]. Однак польська пенсійна реформа, проведена у 1999 році, полягає в тому, що соціальне забезпечення перерозподілене між державним бюджетом і приватними пенсійними фондами. У зв'язку із цим страхові платежі до Державного фонду соціального страхування (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) становлять 12,22% від місячного заробітку, а 7,3% зарплати спрямовуються у відкриті пенсійні фонди. До того ж заслуговує на увагу норма закону, яка передбачає, що у разі швидкої смерті пенсіонера (протягом 3 років від призначення пенсії) або смерті людини, яка ще не є пенсіонером, право отримати накопичені пенсійні внески мають спадкоємці або утриманці. При цьому людина сама може визначити, кому вона бажає залишити ці кошти, заповнивши спеціальну заяву у ZUS (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). Також у Польщі існує фонд демографічного резерву, завдання якого полягає в тому, щоб у разі демографічної кризи підвищити пенсійні виплати.

Підсумовуючи вищевикладене, хочу зазначити, що досвід країн-сусідок може стати ключовим чинником у підвищенні стійкості та ефективності пенсійного забезпечення в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

2. O sociálnom poistení. Zákon z 30. októbra 2003 461/2003 Z. z. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/461/>
3. O starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon z 20. januára 2004 43/2004 Z. z. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/43/>
4. O doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon z 26. októbra 2004 650/2004 Z. z. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/650/>
5. O emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. Dz.U. 1998 nr 162 poz. 1118. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19981621118>

Капітан О. І.

доктор філософії з права, доцент,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
e-mail: ola.kapitan1980@gmail.com

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ
ЯК ВАЖЛИВА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ**

Питання цивільного захисту населення нашої держави упродовж тривалого періоду часу перебуває на піку гостроти в силу тих обставин, у яких існує наша держава. Агресивна поведінка сусідньої країни, яка вилилась у широкомасштабну війну, ще більше підсилила цю проблематику.

Подібну думку, в контексті актуальності питання цивільного захисту, також висловлюють, А. Фоменко та В. Грибан. На їх думку, нинішня вкрай гостра суспільно-політична та воєнна ситуація на сході України, поряд із традиційно незадовільним рівнем техногенної та природної безпеки, робить як ніколи актуальними питання цивільного захисту [1, с. 8].

Науковці зазначають, що цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного